

FAGSKOLEN I VESTFOLD

STUDIEPLAN

FOR

PSYKISK HELSEARBEID OG RUSARBEID

Studieplanen bygger på:

Nasjonal plan for fagskoleutdanning i psykisk helsearbeid og rusarbeid, godkjent av Nasjonalt utvalg for fagskoleutdanning i helse- og oppvekstfag (NUFHO) 8.oktober 2012 (V2), rev.09.06.2015

20150828

Innhold

1.0 FAGSKOLEUTDANNING I HELSE- OG OPPVEKSTFAG.....	4
1.1 LOV OM FAGSKOLEUTDANNING	4
1.2 BAKGRUNN FOR FAGSKOLEUTDANNING I PSYKISK HELSEARBEID OG RUSARBEID	4
1.3 BAKGRUNN FOR STUDIEPLAN FOR <i>PSYKISK HELSEARBEID OG RUSARBEID</i>	6
2.0 STUDIETS LÆRINGSUTBYTTEBESKRIVELSER (O-LUB), MÅLGRUPPE OG PEDAGOGISKE GRUNNSYN	8
2.1 OVERORDNEDE LÆRINGSUTBYTTEBESKRIVELSER (O-LUB).....	8
2.2 MÅLGRUPPE OG OPPTAKSKRAV	9
2.3 PEDAGOGISK GRUNNSYN	9
3.0 EMNEOVERSIKT.....	9
3.1 EMNEINDELING	9
3.2 PRAKSIS.....	10
3.3 SKOLESTART	10
4.0 ARBEIDSFORMER OG UNDERVISNINGSMETODER	11
4.1 STUDENTAKTIVE ARBEIDSFORMER OG ANSVAR FOR EGEN LÆRING.....	11
4.2 MAPPEVURDERING.....	11
4.3 FAGLIG FORDYPNING OG FORDYPNINGSOPPGAVE.....	12
4.4 PRAKSIS.....	13
5.0 VURDERING.....	14
5.1 MAPPEVURDERING.....	14
5.2 EKSAMEN.....	14
5.3 VURDERING AV PRAKSIS	15
5.4 BESKRIVELSE AV KARAKTERSKALAEN	16
6.0 INNHOLD I FAGSKOLETILBUDET <i>PSYKISK HELSEARBEID OG RUSARBEID</i>	17

6.1 EMNENES INNHOLD OG LÆRINGSUTBYTTEBESKRIVELSER.....	17
6.1.1 Emne 1. 00HH14A: Felles grunnlag for fagskoleutdanningene i helse- og oppvekstfagene (14 fp)	17
6.1.2 Emne 2. Helsefremmende og forebyggende arbeid 00HH14B (8 fp)	20
6.1.3 Emne 3. Fagspesifikk kunnskap om brukergruppene 00HH14C (14 fp).....	22
6.1.4 Emne 4. Behandlingstiltak, oppfølging og koordinering 00HH14D (10 fp)	23
6.1.5 Emne 5. Fordypning 00HH14E (14 fp)	26
6.2 PRAKSIS 00HH14P	27
6.3 OVERSIKT EMNER OG SEMESTRE	28
6.4 OVERSIKT LITTERATUR.....	30
Emne 1: Obligatorisk litteratur (Brukes også i seinere emner)	30
Emne 2, 3, 4: Obligatorisk litteratur.....	30
Tillegglitteratur	31
6.5 OVERSIKT STUDIEKRAV	33

Vedlegg

1. Individuell arbeidsplan
2. Vurderingskriterier
3. Praksishåndbok (eget dokument)

1.0 Fagskoleutdanning i helse- og oppvekstfag

1.1 Lov om fagskoleutdanning

Lov om fagskoleutdanning ble vedtatt i 2003, revidert i 2007. Loven gjelder for den som tilbyr fagskoleutdanning (tilbyder), og som har søkt eller søker Nasjonalt organ for kvalitet i utdanning, NOKUT, om godkjenning av fagskoleutdanningen. Med fagskoleutdanning menes korte yrkesrettede utdanninger som bygger på videregående opplæring eller tilsvarende realkompetanse, og som har et omfang tilsvarende minimum et halvt studieår og maksimum to studieår (normert tid). En fagskoleutdanning skal være praktisk og yrkesrettet, mens en høyskoleutdanning er akademisk og forskningsbasert.

Fagskoleutdanningene i helse- og oppvekstfag har som overordnet mål å

utdanne reflekterte yrkesutøvere, med høy yrkesetisk standard som tar initiativ til å planlegge, organisere og iverksette tiltak i samarbeid med tjenesteytere og brukere.

Utdanningen gir en formalisert kompetanse på fagskolenivå. Nivået tilsvarer Fagskole 1, nivå 5 i nasjonalt kvalifikasjonsrammeverk, NKR. Et kvalifikasjonsrammeverk er en samlet, systematisk og nivådelt beskrivelse av formelle kvalifikasjoner som kan oppnås innenfor et utdanningssystem. NKR beskriver nivå og oppnådd kompetansefor nivåene i det norske utdanningssystemet, progresjon og sammenheng til arbeidsliv og samfunnsliv. Hovedintensjonen er å sikre et ensartet faglig nivå, og gjøre de enkelte fagskoleutdanningene innen hvert fagområde likeverdige i hele landet.

Fagskoleutdanningene skal sikre den enkeltes, samfunnets og arbeidslivets behov for ny kompetanse i tråd med nye oppgaver og utfordringer innen helse – og sosialsektoren. Fagskoleutdanningene er et tverrfaglig utdanningstilbud.

1.2 Bakgrunn for fagskoleutdanning i psykisk helsearbeid og rusarbeid

Helse- og omsorgssektoren står overfor store utfordringer i årene framover. Demografisk utvikling, og samfunnsutviklingen forøvrig, gir økt etterspørsel etter alle typer helse- og omsorgstjenester, ikke minst innen psykisk helsearbeid og rusarbeid. Det er også slik at sykdomsbildet over tid har endret seg, bl.a. møter helsepersonell oftere personer med sammensatte lidelser, f eks innenfor rus og psykiatri. Brukerne stiller også store krav til kvalitet på tjenestene og muligheter for egenutvikling.

Det er viktig for velferdssamfunnet at vi greier å rekruttere, utdanne og beholde kompetent personell. Fagskoleutdanning i psykisk helsearbeid og rusarbeid vil kunne gi ansatte i sektoren spisskompetanse innen dette feltet, ved blant annet å øke forståelsen for både helsefremmende og forebyggende arbeid, og for sammenhenger i behandlingsforløpet.

Sentrale styringsdokumenter legger føringer for en satsing på kompetanseheving i den kommunale helsetjenesten. *Stortingsmelding nr. 25 (2006) - Mestring, muligheter og mening*, også kalt *Omsorgsplan 2015*, fokuserer på fem strategier for å møte dagens omsorgsutfordringer

- Kapasitetsvekst og kompetanseheving
- Samhandling og medisinsk oppfølging
- Planlegging, forskning og kvalitetsutvikling
- Aktiv omsorg med vekt på kultur og sosiale forhold
- Partnerskap med familie og lokalsamfunn

Omsorgsplanens delplan *Kompetanseløftet 2015* tar utgangspunkt i strategi nr. 1, kapasitetsvekst og kompetanseheving. Denne strategien omhandler både økning av antall ansatte generelt, og er spesielt rettet mot å øke andelen med helsefaglig grunn- og videreutdanning med kompetanse på videregående og høyskole nivå. Dette vil være nødvendig for å kunne håndtere de mange utfordringene som den kommunale helse- og omsorgstjenesten i større grad vil møte i framtiden.

Noen av de kommunale utfordringer er

- Økning av antallet og endring i brukergruppene/ tjenestemottakerne.
- Endring i oppgavefordelingen mellom nivåene
- Konkurransen om arbeidskraft
- Kvalitativt tjenestetilbud, kunnskaps- og forskningsbasert praksis
- Tilstrekkelig grunn- og spiss kompetanse for å møte behovet.

Stortingsmelding nr. 47 (2009) - Samhandlingsreformen, blir også kalt *Kommunereformen* fordi den fastslår store endringer spesielt i kommunens helsefaglige oppgaver. Denne reformen har fem hovedgrep:

- *Klarere pasientrolle*. Det innebærer at pasienten skal oppleve en større helhet og sammenheng i tjenestetilbudet. Helsetjenesten må derfor ha et sterkere fokus på samarbeid og samhandling.
- *Ny fremtidig kommunerolle*. Det innebærer et nytt og tydelig ansvar for at kommunene i større grad skal satse på forebygging, både primært og sekundært. Kommunen får ansvaret for pasientforløpet i sterkere grad etter BEON prinsippet, dvs. beste effektive omsorgsnivå. Det innebærer å planlegge helhetlig, med fokus på forebygging, tidlig intervensjon, tidlig diagnostikk, behandling og oppfølging.
- *Etablering av økonomiske insentiver*. Blant annet foreslås det at kommunen får medfinansieringsansvar av spesialisthelsetjenesten.
- *Spesialisthelsetjenesten* skal utvikles slik at den i større grad kun skal konsentrere seg om de spesialiserte helsetjenestene.
- *Tilrettelegge for tydeligere prioriteringer*. Det er foreslått at "*Nasjonal helseplan*" skal bli mer operativ og et redskap for tydeligere prioriteringer.

Hovedutfordringene for kommunene i tråd med Samhandlingsreformen blir blant annet:

- Samhandling og bedre koordinerte tjenester
- Nødvendig kompetanse for å ta imot nye og mer kompliserte brukergrupper
- Endret og mer variert tilbud

De faglige føringer i Omsorgsplanen og Samhandlingsreformen er innarbeidet i fagskolen i Vestfold sin studieplan for psykisk helsearbeid og rusarbeid.

Samhandlingsreformen medfører som nevnt, at arbeidsoppgaver flyttes mellom spesialhelsetjenesten og primærhelsetjenesten. Som følge av dette er både kommunehelsetjenesteloven og sosialtjenesteloven erstattet av Lov om kommunale helse- og omsorgstjenester. Loven omfatter alle med behov for helsetjenester, bl.a. innenfor rus- og psykisk helsetjeneste. Helsedirektoratet har også utarbeidet nye nasjonale retningslinjer for behandling og oppfølging av personer som har psykiske lidelser i kombinasjon med rusproblemer. (*"Nasjonal faglig retningslinje for utredning, behandling og oppfølging av personer med samtidig rus- og psykisk lidelse - ROP- lidelser" 03/ 2012*).

1.3 Bakgrunn for studieplan for psykisk helsearbeid og rusarbeid.

Studieplan for psykisk helsearbeid og rusarbeid er en videreutvikling av Fagskolen i Vestfold sin godkjente studieplan i psykisk helsearbeid. Den bygger på anbefalt *Nasjonal plan for fagskoleutdanning i psykisk helsearbeid og rusarbeid* som ble godkjent av Nasjonalt utvalg for fagskoleutdanning i helse- og oppvekstfag (NUFHO) 8. oktober 2012 (V2).

Nasjonalt utvalg for fagskoleutdanning i helse- og sosialfag (NUFHS), nå helse- og oppvekstfag (NUFHO), ble etablert i 2006. Ifølge utvalgets mandat skal NUFHO være ansvarlig for framtidige revisjoner og eventuelle nye planer. Det er utarbeidet *Nasjonal plan for ettårig fagskoleutdanning i helse- og oppvekstfag. Generell del*, som er felles for alle planene. *Nasjonal plan for fagskoleutdanning i psykisk helsearbeid og rusarbeid* er en revidert utgave av de anbefalte planene for *Videreutdanning i psykisk helsearbeid og Videreutdanning i miljøarbeid innen rus, for helse- og sosialpersonell med videregående opplæring*, utgitt av Sosial- og helsedirektoratet i henholdsvis 2002 og 2006.

Utdanningens mål, innhold, arbeidsmåter, vurderingsformer, organisering/omfang, opptakskrav og kvalifikasjonskrav til lærerpersonalet, styres av Lov om fagskole, *Nasjonal plan for Fagskoleutdanning i psykisk helsearbeid og rusarbeid* og *Nasjonal plan for ettårig fagskoleutdanning i helse- og oppvekstfag, Generell del*.

Fagskoleutdanningene innen helse- og oppvekstfag går normalt over ett år som heltidsstudium. Studiet består av én generell del og én fagspesifikk del på fire emner, samt praksis. Fagskolen i Vestfold tilbyr fagskoleutdanning i psykisk helsearbeid og rusarbeid som deltidsstudium over to år (fire semestre). Alle som fullfører og består utdanningen, vil få vitnemål.

Fagskoletilbudet i psykisk helsearbeid og rusarbeid har et klart brukerperspektiv, der ideologi og lovgivning ligger til grunn for utvikling av relasjonskompetanse hos den enkelte student. I studiet utvikles bevissthet om betydningen av tverrfaglig samarbeid innen og mellom forvaltningsnivåene. Det legges stor vekt på å utvikle samhandlingskompetanse, og kunnskap om og kompetanse i tverrfaglig miljøarbeid. Dette foregår i et samspill av praktiske erfaringer og relevant teori.

Sosial – og helsedirektoratet, nå Helsedirektoratet, har publisert flere anbefalte nasjonale planer for fagskoleutdanning for helse - og sosialpersonell med videregående opplæring. Planene er bygget over samme lest hvor emne 1 (felles innholdsdel) er lik for alle utdanningene. En felles innholdsdel skal bidra til at studentene utvikler nødvendig kunnskap og forståelse og en felles referanseramme for yrkesutøvere i helse – og omsorgssektoren.

2.0 Studiets læringsutbyttebeskrivelser (O-LUB), målgruppe og pedagogiske grunnsyn

2.1 Overordnede læringsutbyttebeskrivelser (O-LUB).

Kunnskap	Kandidaten <ul style="list-style-type: none"> • har kunnskap om psykiske lidelser og ruslidelser og hvordan disse kan forebygges og behandles • har innsikt i sentrale lover og forskrifter som regulerer rettigheter og plikter for pasienter/brukere, pårørende og yrkesutøvere innen helse- og rusomsorg • har kunnskap om hvordan helse- og omsorgstjenestene for mennesker med psykiske lidelser og ruslidelser er organisert • kan oppdatere sin kunnskap innen psykisk helse- og rusarbeid for å ivareta brukeres individuelle behov • har kunnskap om etiske teorier og kommunikasjonsverktøy i arbeidet med brukere med psykiske lidelser og ruslidelser • forstår betydningen av helsefremmende og forebyggende arbeid i rehabiliteringen av brukere med psykiske lidelser og ruslidelser • har forståelse for psykiske lidelser og ruslidelser i et samfunnsperspektiv
Ferdigheter	Kandidaten <ul style="list-style-type: none"> • kan anvende kunnskap om mennesker med psykiske lidelser og ruslidelser for å delta i planlegging, organisering og iverksetting av tiltak og metoder • kan anvende kunnskap og samhandlingskompetanse i veiledning av pasienter/brukere for å oppnå mestring og aktiv problemløsning • kan kommunisere og samhandle med pasienter/brukere, pårørende og fagpersoner for å gjennomføre hensiktsmessige tiltak • kan finne informasjon og fagstoff om helsefremmende arbeid, og gjennom dette bidra til å forebygge problemutvikling, sykdom og funksjonsnedsettelse innenfor psykisk helsearbeid og rusarbeid • kan kartlegge ressurser og identifisere behov hos pasienter/ brukere med psykiske lidelser og ruslidelser for å iverksette helsefremmende tiltak
Generell kompetanse	Kandidaten <ul style="list-style-type: none"> • har forståelse for etiske utfordringer og dilemmaer i psykisk helse- og rusarbeid og kan reflektere over egen praksis og begrunne sine vurderinger faglig og etisk • har utviklet en etisk grunnholdning som ivaretar samarbeid med pasienter/brukere, pårørende og fagpersoner, ivaretar brukermedvirkning, og ser behovet for meningsfull aktivitet for mennesker med psykiske lidelser og ruslidelser • kan utføre kartlegging og behandling av pasienter/brukere med psykiske lidelser og ruslidelser for å vurdere og ivareta deres behov for omsorg, behandling og oppfølging • kan bygge relasjoner i faggrupper for å kvalitetssikre og videreutvikle sin kompetanse og forståelse for pasienter/brukere og fagfeltet • kan utvikle tjenestetilbudet gjennom erfaring- og kunnskapsdeling på arbeidsplassen

2.2 Målgruppe og opptakskrav

For opptak til fagskoleutdanningen *psykisk helsearbeid og rusarbeid* kreves fullført videregående opplæring fra utdanningsprogram for helse- og oppvekstfag, aktivitørutdanning eller tilsvarende.

Det kan i særskilte tilfeller gjøres opptak på grunnlag av realkompetansevurdering etter følgende kriterier: Kandidaten har fem årsverk relevant yrkeserfaring og i tillegg kompetanse tilsvarende Vg3-nivå fra yrkesfaglig utdanningsprogram for helse og oppvekstfag. Vurdering av realkompetanse gjennomføres av godkjent fagkonsulent for realkompetansevurdering i Vestfold fylkeskommune.

2.3 Pedagogisk grunnsyn

Fagskoleutdanningen i *psykisk helsearbeid og rusarbeid* bygger på et helhetlig menneskesyn og humanistiske verdier, der grunnverdiene likeverd, respekt, mot, nestekjærlighet, lojalitet og ansvarlighet står sentralt.

Studiet er tilrettelagt etter voksenpedagogiske prinsipper med utgangspunkt i studentaktive læringsformer. Fagskolens læringssyn er konstruktivistisk: Studentene må selv bygge sin kunnskap og kompetanse gjennom å tolke, forstå og knytte ny informasjon til det de kan fra før. Læringsprosessen skjer både individuelt og i samspill med andre, med lærerne som veiledere og tilretteleggere for læring. Opplæringen tar sikte på å forene teori med yrkesrettet og praksisnær tilnærming.

3.0 Emneoversikt

3.1 Emneinndeling

Fagskoleutdanningen i *psykisk helsearbeid og rusarbeid* har en samlet normert studietid på ett år, og kan gjennomføres på deltid over to år. Utdanningen gir 60 fagskolepoeng (heretter forkortet til fp) og har følgende emneinndeling (tallene i parentes viser emnenes varighet ved deltidsstudium).

Emne	Emnekode	Omfang
<i>Emne 1</i> Felles grunnlag for fagskoleutdanningene i helse- og sosialfagene	<i>00HH14A</i>	14 fp 9 (18) uker
<i>Emne 2</i> Helsefremmende og forebyggende arbeid	<i>00HH14B</i>	8 fp 4 (8) uker
<i>Emne 3</i> Fagspesifikk kunnskap om brukergruppene sykdomsforebyggende arbeid.	<i>00HH14C</i>	14 fp 9 (18) uker
<i>Emne 4</i> Behandlingstiltak, oppfølging og koordinering	<i>00HH14D</i>	10 fp 6 (12) uker
<i>Emne 5</i> Hovedprosjektet	<i>00HH14E</i>	14 fp 9 (18) uker
Praksis	<i>00HH14P</i>	
Sum		60 fp

For både heltid og deltidsstudium beregnes en samlet arbeidsmengde for studentene til 1600 timer. Deltidsstudium organiseres med to skoledager pr uke, hvorav en dag er undervisning (7 timer), og en dag er organisert veiledning (7 timer), bortsett fra i praksisperioden (se neste avsnitt).

3.2 Praksis

Praksis er en obligatorisk del av studietiden og skal utgjøre 25 % av samlet studietid, altså 10 uker, som legges mot slutten av studiet. Praksisperioden gjennomføres samlet med fire dager/30 timer praksis og en studiedag (7 timer) pr. uke.

Praksis kan gjennomføres som prosjekt-/utviklingsarbeid på egen arbeidsplass etter gitte retningslinjer og etter avtale mellom student, leder på arbeidsplassen og skolen.

3.3 Skolestart

Det er lagt opp til tre undervisningsdager ved oppstart av studiet. Disse dagene vil inneholde

- Informasjon om studiet
- Individuelle startsamtaler

- Informasjon om og opplæring i bruk av individuelle arbeidsplaner
- Informasjon om og opplæring i bruk av refleksjonsnotat
- Utdeling av startperm som inneholder informasjon om studiet, skolen, lærere, studieplan og studie- og praksishåndbok
- Kurs for studentene i læringsstrategier og studieteknikk
- IKT-opplæring etter behov
- Temaene følges opp med undervisning og veiledning i de påfølgende ukene.

4.0 Arbeidsformer og undervisningsmetoder

4.1 Studentaktive arbeidsformer og ansvar for egen læring

Fagskoleutdanning i psykisk helsearbeid og rusarbeid legger vekt på arbeidsformer som fordrer aktiv deltakelse fra studentene. Det forutsettes at arbeidsformene skal relateres til studentens egne erfaringer, problemstillinger fra praksisfeltet, utfordringer i arbeidslivet og sentral teori.

Et overordnet prinsipp i studiet er derfor å aktivisere studentenes egne tanker, kunnskaper og erfaringer knyttet til helsearbeid generelt og til psykisk helsearbeid og rusarbeid spesielt.

Studiet i psykisk helsearbeid og rusarbeid krever at studentene deltar med stor grad av egenaktivitet der studentene tar ansvar for egen læring. Arbeidsformene tilrettelegges slik at studenten utvikler evne til samarbeid, økt forståelse og respekt for andres arbeid. Ansvar for egen læring stiller krav til studenten om bevissthet i forhold til læreprosesser og egne læringsbehov. Skolens rolle blir å tilrettelegge for læring, og motivere og støtte/veilede studenten i læreprosessen og å sørge for at studenten får utviklet sin lærings- og handlingskompetanse. Studentene kan bruke individuell arbeidsplan i læringsarbeidet, se vedlegg 1-1 og 1-2.

Reell læring fremmes ved aktiv problemløsende virksomhet. Læring skjer som en konsekvens av studentenes egen motivasjon og innsats, alene og i samhandling med andre. Utdanningen legger vekt på prosesser hvor studentene får trening i å gi og motta kritiske vurderinger i samarbeidssituasjoner på en konstruktiv måte.

Den teoretiske undervisningen gjennomføres som forelesninger, rollespill, ulike typer gruppearbeid og prosjektarbeid, samarbeidslæring, diskusjoner, veiledning i arbeid med mappekav, nettstøtte ved bruk av It's learning som læringsplattform, studiebesøk og selvstudier.

4.2 Mappevurdering

Mappevurdering brukes både som en arbeidsform og som vurderingsmetode i studiet. I hvert emne skal studentene gjennomføre mappekav, både individuelt og i grupper. Med mappekav menes ulike typer oppgaver, som tar utgangspunkt i virkelighetsnære situasjoner og knytter teori til praksis og omvendt. Arbeid med mappekavene krever stor grad av egenaktivitet av studentene, og oppfølging og veiledning fra skolens lærere.

Faglærerne veileder studentene i forbindelse med hvert mappekrav, med avtale om frister for innleveringer og tilbakeleveringer. Mappevurdering og arbeid med mappekrav er en prosess hvor veiledning og tilbakemeldinger åpner for videre utvikling og forbedring av produktet. Tilbakemelding gis skriftlig og muntlig og omfatter både underveisvurdering og endelig vurdering av hvert mappekrav.

Studentene har stor frihet til å velge ulike metoder i sitt arbeid med mappekravene (f.eks. studiebesøk i relevante fagmiljøer, intervjuer, fotografering, video, rollespill). Dette muliggjør differensiering og tar hensyn til studentenes ulike læringsstrategier.

Gjennomførte og dokumenterte mappekrav samles i studentenes arbeidsmapper og danner grunnlag for vurdering og sensur, som står nærmere forklart under avsnittet om vurderingsformer.

En **arbeidsmappe** omfatter alle mappekravene som studenten gjennomfører i løpet av studiet. Alle mappekrav skal dokumenteres etter gitte kriterier (vedlegg 2) og lagres i arbeidsmappen. Dersom flere studenter har vært sammen om et mappekrav, må det klart fremgå hvem som har deltatt i samarbeidet i hver av de samarbeidende studenters arbeidsmapper.

En **presentasjonsmappe** er en utvalgsmappe, og omfatter de arbeidene som velges ut og gjøres til gjenstand for vurdering i henhold til fagskolens eksamenskriterier (vedlegg 2). Arbeidene i presentasjonsmappen velges fra arbeidsmappen i samråd med faglærer. Bare arbeider som er godkjent som vurderingsgrunnlag kan inngå i presentasjonsmappen. Denne danner grunnlag for avsluttende mappevurdering.

4.3 Faglig fordypning og fordypningsoppgave

Studentene skal tilegne seg kunnskap og kompetanse og skrive fordypningsoppgave om et selvvalgt tema innenfor målene for emnene 2 – 5, og relatert til praksis. Gjennom arbeidet med fordypningsoppgaven skal studentene knytte sammen teori og praktisk erfaring og dermed bli bevisst egne ferdigheter, kunnskaper og holdninger i arbeidet med brukerne, deres pårørende, medarbeidere og andre samarbeidspartnere.

Det oppnevnes veileder og gis inntil 4 timers veiledning pr. oppgave. Studentene er selv ansvarlige for å avtale veiledningstidspunkt hvor veiledningsbehovet er avklart på forhånd.

Innen fastsatt tidspunkt må studenten ha levert forslag til problemstilling. Denne skal inneholde

- Problemstilling med begrunnelse
- Henvisning til læringsutbytter og mål i studieplanen
- Fremdriftsplan
- Foreløpig litteraturliste

Dette godkjennes av veileder.

Det er utarbeidet egne retningslinjer for fordypningsoppgaven (Se vedlegg 3, Praksishåndboka)

Besvarelsen leveres i 3 eksemplarer til skolen til fastsatt frist ved slutten av studiet.

4.4 Praksis

Praksis er en obligatorisk del av studietiden og en viktig læringsarena for å oppnå utdanningens målsettinger. Med utgangspunkt i beskrevet læringsutbytte og delmål for emnene 2, 3 og 4 og i praksisstedets egenart, lager studentene individuelle mål for praksisperioden. Praksishåndboka beskriver retningslinjer for arbeid med individuelle mål. Veiledning er en forutsetning for å nå målet med praksis. Formalisert veiledning og selvrefleksjon over tid bidrar til å bevisstgjøre studenten på egen faglig og personlig utvikling og kompetanse i arbeidet med mennesker psykiske- og rusrelaterte problemer. Veileder på praksisplassen må ha tilsvarende eller høyere utdanning.

Det kan velges mellom to ulike former for praksis:

1. *Praksisutplassering på en arbeidsplass* som tilbyr helse- og omsorgstjenester til mennesker med psykiske og/eller rusrelaterte lidelser; tjenester som omfatter forebyggende tiltak, rehabilitering/habilitering. Eksempler kan være
 - bo- og omsorgssentre, rehabiliteringssentre, aktivitetssentre/dagsentre,
 - arbeids- og velferdsforvaltningen med for eksempel oppfølging av arbeidstrenings- og attføringstiltak
 - spesialisthelsetjenesten
 - ungdomsklubber, barnehager, skoler og skolefritidsordninger

Utplassering anbefales for studenter som ikke har sitt daglige arbeid innen fagfeltet og som derfor trenger praktisk erfaring fra slike arbeidsplasser. Fagskolen i Vestfold har ansvar for at alle studentene får egnet praksisplass, og hvor de møter begge brukergruppene som utdanningen omfatter. Skolen har i flere år hatt et godt samarbeid med aktuelle praksisplasser i Vestfold, og har også intensjonsavtale vedrørende samarbeid om praksisopplæring med flere av disse. Så langt det er mulig tilstreber skolen å finne praksisplasser i eller nært studentenes hjemkommune.

2. *Praksis gjennomført som prosjektarbeid/utviklingsarbeid på egen arbeidsplass* er aktuelt for studenter som har sitt daglige arbeid innen fagfeltet. Studentene må i praksisperioden gjøre et endringsarbeid/utviklingsarbeid innen psykisk helsearbeid eller rusarbeid på egen arbeidsplass etter bestemte retningslinjer, se vedlegg 3, Praksishåndbok, del 2. Praksis blir et felles ansvar for arbeidstaker og arbeidsgiver, og denne formen for praksis krever at studenten får tid til utviklingsarbeid og veiledning. Studentene får synliggjort sin kompetanse innenfor egen organisasjon. Dette kan bidra til kompetanseutvikling på arbeidsplassen samt at den enkelte arbeidstaker får andre oppgaver og økt ansvar.

Praksisplassen og gjennomføringen må alltid godkjennes av skolen.

Praksis legges etter emne 4 og som start i emne 5, med til sammen 10 uker. Praksisukene består av 4 dager praksis, 30 timer pr uke og 1 studiedag. Fravær utover 10 % av praksistiden fører til *ikke godkjent* praksis

Vurderingskriterier for praksis, se vedlegg 3 (Praksishåndbok)

Det skal skrives rapport fra praksis, og i løpet av praksisperioden skal studentene ukentlig arbeide med refleksjonsnotater (vedlegg 3, Praksishåndbok)

5.0 Vurdering

Vurdering og dokumentasjon av vurderingen vil skje i henhold til Lov om fagskoleutdanning § 5, og skal bidra til å sikre det faglige nivået ved utdanningen.

Avsluttende vurdering består av

- Avsluttende mappevurdering etter emne 1
- Avsluttende mappevurdering etter de fagspesifikke emnene (2, 3 og 4)
- Vurdering av praksis/prosjektarbeid
- Fordypningsoppgave med individuell muntlig høring

5.1 Mappevurdering

Alle mappekrav skal vurderes av veileder/faglærer med godkjent/ikke godkjent og legges i arbeidsmappen til den enkelte student. Studentene vil få en tilbakemelding på forbedringsmuligheter på besvarelsene. Mappekravene blir utformet slik at de til sammen gir studenten mulighet for å nå alle mål i studieplanen. Alle mappekrav må være godkjent før studenten kan gå opp til eksamen.

Det er presentasjonsmappen som er gjenstand for sensur. Denne omfatter utvalgte mappekrav fra arbeidsmappen.

I studiet inngår to avsluttende mappevurderinger.

- Ved avslutningen av emne 1 velger studenten i samråd med faglærer ut to mappekrav som legges i presentasjonsmappen på et gitt tidspunkt. Presentasjonsmappen er gjenstand for avsluttende vurdering for emne 1. (se eksamen, neste avsnitt)
- Ved avslutningen av emne 4 velger studenten i samråd med faglærer på et gitt tidspunkt, ut et mappekrav for hvert av de fagspesifikke emnene (emne 2, 3 og 4), som legges i presentasjonsmappen, og som er gjenstand for avsluttende vurdering som omfatter disse emnene.

5.2 Eksamen

Eksamen følger bestemmelser gitt i Lov om fagskole og anbefalinger gitt i Nasjonal plan for ettårig fagskoleutdanning i helse- og oppvekstfag, generell del. Vurderingsformene må ha sammenheng med videreutdanningens mål, innhold og arbeidsformer.

Eksamen gjennomføres som mappevurdering med muntlig høring.

I løpet av studiet er det to avsluttende mappevurderinger, en avsluttende mappevurdering i slutten av emne 1, og en etter de fagspesifikke emnene (ved avslutningen av emne 4).

Presentasjonsmappene danner grunnlag for avsluttende vurdering med intern og ekstern sensor.

Ved avsluttende vurdering benyttes karaktersystemet ECTS (European Credit Transfer System) med karakterskalaen A, B, C, D, E, F, der A er beste karakter. Det kreves karakteren E eller bedre for at eksamen skal være bestått.

I vurderingen av fordypningsoppgaven (emne 5) inngår skriftlig innlevering som etterfølges av muntlig høring, og det benyttes samme karaktersystem som ved eksamen.

5.3 Vurdering av praksis

Vurdering av praksis skjer fortløpende og i samarbeid med praksisveileder. Ved fare for "ikke bestått" praksis skal student og lærer snarest få skriftlig beskjed. Det skal likevel formaliseres en halvtids- og sluttevaluering i samarbeid med praksisveileder. Karakterbetegnelsen "bestått/ikke bestått" benyttes som sluttvurdering av praksisstudiet.

Ved vurdering av praksisrapport/rapport fra utviklingsarbeid på egen arbeidsplass benyttes karaktersystemet ECTS (European Credit Transfer System) med karakterskalaen A, B, C, D, E, F, der A er beste karakter. Det kreves karakteren E eller bedre for at eksamen skal være bestått.

5.4 Beskrivelse av karakterskalaen

Nivå	Symbol	Generell, ikke fagspesifikk beskrivelse av vurderingskriterier
Over middels grad av måloppnåelse	A	Fremragende prestasjon som klart utmerker seg. Studenten har svært gode kunnskaper, ferdigheter og holdninger.
	B	Meget god prestasjon. Studenten har meget gode kunnskaper, ferdigheter og holdninger.
Middels grad av måloppnåelse	C	Jevnt god prestasjon som er tilfredsstillende på de fleste områder. Studenten har gode kunnskaper, ferdigheter og holdninger.
	D	En akseptabel prestasjon med noen vesentlige mangler. Studenten har nok så gode kunnskaper, ferdigheter og holdninger.
Under middels grad av måloppnåelse	E	Prestasjonen tilfredsstiller minimumskravene, men heller ikke mer. Studenten har oppfylt minimumskravene som stilles til kunnskaper, ferdigheter og holdninger.
	F	Prestasjon som ikke tilfredsstiller de faglige minimumskravene. Studenten har ikke bestått på grunn av vesentlige mangler når det gjelder kunnskaper, ferdigheter eller holdninger.

6.0 Innhold i fagskoletilbudet *Psykisk helsearbeid og rusarbeid*

6.1 Emnenes innhold og læringsutbyttebeskrivelser

6.1.1 Emne 1. 00HH14A: Felles grunnlag for fagskoleutdanningene i helse- og oppvekstfagene (14 fp)

Læringsutbytte	<p>Kunnskap</p> <p>Studenten</p> <ul style="list-style-type: none"> • har kunnskap om menneskesyn, menneskerettigheter, yrkesetiske prinsipper og retningslinjer, og etisk refleksjon knyttet til arbeid i helse- og omsorgssektoren • har kunnskap om kommunikasjonsteori, -teknikker og -former, samhandling og konflikthåndtering knyttet til arbeid i helse- og omsorgssektoren • forstår kommunikasjonens betydning i samhandling med brukere, pårørende og kolleger • har innsikt i relevante lover og forskrifter innen helse- og omsorgssektoren som regulerer rettigheter, ansvar, plikter og kvaliteten på tjenestetilbud på kommunalt, regionalt og statlig nivå • har kunnskap om levekår og folkehelse i velferdsstatens utvikling, og om helse- og sosialpolitiske føringer • har kunnskap om begreper innen sosiologi og psykologi knyttet til enkeltindividet, familien og sosialt nettverk • har kunnskap om læring, studieteknikk, IKT og arbeidsformer i studiet <p>Ferdigheter</p> <p>Studenten</p> <ul style="list-style-type: none"> • kan anvende kunnskap yrkesetiske prinsipper og retningslinjer, til etisk refleksjon rundt praktiske og teoretiske problemstillinger i helse- og omsorgssektoren • kan anvende kunnskap om kommunikasjonsteori, -teknikker og -former til å samhandle profesjonelt med brukere, pårørende og kollegaer • kan anvende kunnskap innen sosiologi og psykologi til å motivere brukeren slik at han eller hun tar i bruk egne ressurser og opplever mestring • kan kartlegge aktuelle brukersituasjoner og iverksette relevante tiltak i samarbeid med kolleger og medstudenter • kan anvende aktuelt lovverk og forskrifter for helse- og omsorgssektoren i egen yrkesutøvelse • kan finne fagstoff og anvende kunnskap om læring, IKT, studieteknikk og arbeidsformer til å løse oppgaver i studiet
----------------	---

	<p>Generell kompetanse</p> <p>Studenten</p> <ul style="list-style-type: none"> • har forståelse for yrkes- og profesjonsetikk og hvordan dette påvirker yrkesutøvelsen • ser betydningen av å reflektere over egen praksis og begrunner sine vurderinger faglig og etisk • har utviklet en etisk grunnholdning som kommer til uttrykk gjennom refleksjon over egen atferd og kommunikasjon i situasjoner med brukere, pårørende og kollegaer • kan kommunisere og samhandle med brukere for å ivareta deres individuelle behov, i tråd med prinsipper om brukermedvirkning og respekt for enkeltindividets verdi og verdighet • kan bygge relasjoner basert på likeverdighet og respekt, slik at brukere og pårørende opplever trygghet og har tillit til tjenestetilbudet • kan samarbeide og bygge relasjoner til medstudenter og kolleger • har forståelse for betydningen sosiologi, psykologi, etikk og kommunikasjon har i egen yrkesutøvelse
<p>Sentrale temaer</p>	<p>1a. Arbeidsformer og metoder i studiet</p> <ul style="list-style-type: none"> • Studieteknikk • Prosjekt- og utviklingsarbeid • Teori og erfaringsbasert kunnskapsbygging • Refleksjon og refleksjonsmodeller • Aktiv læring • Informasjonsteknologi • Mappevurdering <p>1 b. Helse- og sosialfagene i samfunnet</p> <ul style="list-style-type: none"> • Helse- og sosialfagenes utvikling • Teorier og begreper innen helse- og sosialfagene • Verdier og normer i samfunnet og i helse- og sosialfagene <p>1c. Etikk</p> <ul style="list-style-type: none"> • Menneskesyn • Livssyn og verdier • Menneskerettighetene • Etikk og moral, verdier og prinsipper, etiske dilemmaer • Etisk refleksjon og refleksjonsmodeller • Samfunnsmessige perspektiv og utfordringer i helse- og sosialsektoren sett i forhold

	<p>til verdier og normer</p> <ul style="list-style-type: none"> • Yrkesetikk • Brukermedvirkning • Makt, tvang og kontroll, samtykkekompetanse - <p>1d. Kommunikasjon og samhandling</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kommunikasjonsteori • Kommunikasjon i et hjelperperspektiv • Konflikthåndtering • Tverrkulturell samhandling og kommunikasjon • Samhandling i grupper og i organisasjoner • Relasjonskompetanse • Veiledning <p>1e. Stats- og kommunalkunnskap, helse og sosialpolitikk</p> <ul style="list-style-type: none"> • Samfunnets og velferdsstatens utvikling, helse- og sosialpolitiske prioriteringer • Levekår og folkehelse • Hverdagsmestring • Lovverket som regulerer helse- og sosialsektorens virkefelt • Helse- og sosialsektoren på kommunalt, regionalt og statlig nivå • Offentlig og privat ansvar og omsorg • Profesjonalisering i helse- og sosialsektoren • Økonomi og finansiering • Kvalitetssikring, internkontroll og kvalitetsutvikling • Kunnskapsbasert praksis • Omsorgsforskning <p>1f. Sosiologi og psykologi</p> <ul style="list-style-type: none"> • Familien som sosial og kulturell institusjon • Helse- og sosial ulikhet • Roller, makt og avmakt • Utviklingsteorier • Emosjoner, behov og motivasjon • Kriser og forsvarsmekanismer • Gruppepsykologi og nettverksteori
Litteratur	<p>- Eide, H. og Eide, T. (2007) <i>Kommunikasjon i relasjoner. Samhandling, konfliktløsning og etikk</i>, Oslo: Gyldendal Akademisk, kap 1 – 12, 16</p> <p>- Eide, T. og Aadland, E. (2014): <i>Etikkhåndboka for kommunenes helse- og omsorgstjenester</i>. Kommuneforlaget</p> <p>- Grasaas, Sjurten og Stordalen (2014), <i>Etikk og kommunikasjon</i>, Oslo: Høyskoleforlaget</p>

	Helgesen, L. A. (2010) <i>Sosiologi og psykologi</i> , Oslo: Høyskoleforlaget - Skau, Greta Marie (2011): Gode fagfolk vokser, Cappelen Akademisk - Helse og sosiallover www.lovdatab.no - Aktuelle nasjonale planer utgitt av departement og direktorat.
Mappekrav	1. Etikk (gruppeoppgave) 2. Sosiologi og psykologi (individuell oppgave) 3. Kommunikasjon, samhandling og konfliktløsning (gruppeoppgave) 4. Stats- og kommunalkunnskap, helse- og sosialpolitikk (individuell oppgave)
Vurdering	Hvert mappekrav vurderes med utgangspunkt i egne vurderingskriterier for mappekrav (vedlegg 2). Arbeidene vurderes med godkjent/ikke godkjent, og alle mappekrav må være godkjent før avsluttende vurdering i emne 1

6.1.2 Emne 2. Helsefremmende og forebyggende arbeid 00HH14B (8 fp)

Læringsutbytte	<p>Kunnskap</p> <p>Studenten</p> <ul style="list-style-type: none"> • har kunnskap om hva som fremmer og hemmer god helse i ulike livsfaser for mennesker med psykiske lidelser og ruslidelser • har kunnskap om psykiske lidelser og ruslidelser • har kunnskap om lovbaserte rettigheter og plikter for mennesker med psykiske lidelser og ruslidelser og tjenesteytere <p>Ferdigheter</p> <p>Studenten</p> <ul style="list-style-type: none"> • kan iverksette tiltak for å fremme helse, forebygge problemutvikling, sykdom og funksjonsnedsettelse • kan kommunisere med pasienter/brukere, identifiserer ressurser og problemer hos pasienter/brukere i deres miljø samt vurderer behov <p>Generell kompetanse</p> <p>Studenten</p> <ul style="list-style-type: none"> • kan anvende sin kunnskap om helsefremmende og forebyggende arbeid i samarbeidet med pasienter/brukere, pårørende og fagpersoner og ser behovet for meningsfull aktivitet • reflekterer over egne holdninger i møte med pasienter/brukere, pårørende og
----------------	---

	fagpersoner samt ivaretar brukermedvirkning
Sentrale temaer	<p>2a. Generell kunnskap om psykisk helsearbeid og rusarbeid</p> <ul style="list-style-type: none"> • Psykiske lidelser og ruslidelser i et helhetsperspektiv (biologiske, psykologiske, sosiale og eksistensielle perspektiver) • Psykiske lidelser og ruslidelser i et samfunnsperspektiv • Avhengighet <p>2b. Helsefremmende og forebyggende arbeid</p> <ul style="list-style-type: none"> • Fysisk og psykisk helse • Livsstil og egenomsorg • Sosialt nettverk, lærings- og oppvekstmiljø • Forebyggende arbeid/ tidlig intervensjon • Arbeid med barn og unge • Brukermedvirkning, Empowerment, mestring • Fysisk aktivitet og ernæring • Marginalisering <p>2c. Kommunikasjonsprosessen, relasjonskompetanse</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kommunikasjonsprosessen • Formidlingsmåter • Veiledning overfor pasienter/ brukere, pårørende, familie, barn og ungdom • Flerkulturell forståelse i kommunikasjon og samhandling – bruk av tolk • Konflikter og møte med vold, trusler, tvang og makt • Sorg, tap og krisereaksjoner <p>2d. Etske og juridiske utfordringer</p> <ul style="list-style-type: none"> • Yrkesetiske og personlige utfordringer • Holdninger og etiske dilemmaer • Lovverk, rettsikkerhet og menneskeverd • Tvang og alternativer, behandlingsmessige og etiske aspekter
Litteratur	<p>- Askheim, O.P.Starrin.B, <i>Empowerment i teori og praksis</i> (2007) Oslo, Gyldendal norsk forlag</p> <p>- Eide, H. og Eide, T. (2007) <i>Kommunikasjon i relasjoner. Samhandling, konfliktløsning og etikk</i>, Oslo: Gyldendal Akademisk,</p> <p>- Hummelvoll, Jan Kåre, <i>Helt- ikke stykkevis og delt</i> Gyldendal akademisk, 2014</p> <p>- Skau Grete Marie. <i>Gode fagfolk vokser</i>, Cappelen akademisk, 2005</p> <p>- Helse- og omsorgslover www.lovdatab.no</p> <p>- Nasjonale planer fra departement og direktorat</p>

Mappekrav	1. Helsefremmende og forebyggende arbeid (gruppeoppgave) 2. Lovverket, rettssikkerhet og brukervedvirkning (individuell oppgave)
Vurdering	Hvert mappekrav vurderes med utgangspunkt i vurderingskriterier for mappekrav (Vedlegg 2). Arbeidene vurderes med godkjent/ikke godkjent, og alle mappekrav må være godkjent før avsluttende vurdering som omfatter de fagspesifikke emnene.

6.1.3 Emne 3. Fagspesifikk kunnskap om brukergruppene 00HH14C (14 fp)

Lærings- utbytte	<p>Kunnskap</p> <p>Studenten</p> <ul style="list-style-type: none"> • har kunnskap om psykiske lidelser og ruslidelser og hvordan disse kan forebygges og behandles • har kunnskap om barn og ungdom og hvordan identifisere problematferd og tidlige tegn på avvik <p>Ferdigheter</p> <p>Studenten</p> <ul style="list-style-type: none"> • kan iverksette helsefremmende og forebyggende tiltak i samarbeid med pasienter/brukere, pårørende og fagpersoner i behandlingsforløpet <p>Generell kompetanse</p> <p>Studenten</p> <ul style="list-style-type: none"> • kan utføre arbeidet ved å vurdere og ivareta pasienter/brukere med psykiske lidelser og ruslidelser sitt behov for omsorg, behandling og oppfølging • kan utføre arbeidet ved å delta i kartlegging, vurdering og behandling innen psykisk helsearbeid og rusarbeid
Sentrale temaer	<p>3a. Psykiske lidelser og ruslidelser, - særtrekk og relaterte tilstander</p> <ul style="list-style-type: none"> • Samtidig ruslidelse og psykisk lidelse (ROP- lidelser) • Rusmidlenes virkning og skadevirkning • Somatiske og psykiske lidelser som følger av rusmiddelmissbruk • Psykotiske tilstander • Affektive lidelser, stemningslidelser • Angst og traumer med sammensatte årsaker, PTSD • Spiseforstyrrelser • Personlighetsforstyrrelser

	<ul style="list-style-type: none"> Selv mord, selvmordsforsøk og selvskading <p>3b. Barn, ungdom, forebygging, tidlig intervensjon</p> <ul style="list-style-type: none"> Normalutvikling og tidlige tegn på avvik Utviklingsforstyrrelser, atferdsforstyrrelser og følelsesmessige forstyrrelser som oppstår i barndom og ungdomsalder Sosial kompetanse Problematferd, mobbing, vold, kriminalitet Barn som pårørende <p>3c. Alderspsykiatri</p> <ul style="list-style-type: none"> Aldring og sårbarhet for psykiske lidelser Demens Sykdommer som fører til demens; Alzheimers sykdom, Alkoholbetinget demens Psykiske lidelser hos eldre
Litteratur	Herheim.Å. Langhol.K., <i>Psykisk helsearbeid-teorier og arbeidsmåter</i> , Damm Snoek, J m.fl., <i>Psykiatri. Kunnskap, forståelse og utfordringer</i> , Akribe forlag, 2008
Mappekrav	<ol style="list-style-type: none"> Psykiske lidelser og/eller ROP- lidelser (gruppeoppgave) Barn og unge – forebygging og tidlig intervensjon (individuell oppgave) Psykiske- og/eller rusrelaterte lidelser hos eldre (gruppeoppgave)
Vurdering	Hvert mappekrav vurderes med utgangspunkt i egne kriterier (vedlegg 2). Arbeidene vurderes med godkjent/ikke godkjent, og alle mappekrav må være godkjent før avsluttende vurdering som omfatter de fagspesifikke emnene.

6.1.4 Emne 4. Behandlingstiltak, oppfølging og koordinering 00HH14D (10 fp)

Lærings- utbytte	<p>Kunnskap</p> <p>Studenten</p> <ul style="list-style-type: none"> har innsikt i pasientforløp og kunnskap om aktørenes roller og ansvar har kunnskap om tverrfaglig og flerfaglig samarbeid, om saksbehandling og om koordinering av helsetjenester har kunnskap om ledelse, medarbeiderskap og organisasjonskultur i virksomheter i helse- og omsorgssektoren har kunnskap om familieomsorg og frivillig arbeid har kunnskap om veiledning og pedagogiske prinsipper
---------------------	---

	<ul style="list-style-type: none"> • har kunnskap om utviklingsarbeid og innovasjon i helse- og omsorgssektoren • forstår at en velfungerende helsetjeneste bidrar til verdiskapning i samfunnet • har innsikt i kunnskapsbasert praksis og kjennskap til omsorgsforskning <p>Ferdigheter</p> <p>Studenten</p> <ul style="list-style-type: none"> • kan anvende kunnskap om veiledning og pedagogiske prinsipper til å informere og veilede brukere og pårørende • kan anvende kunnskap om medarbeiderskap og organisasjonskultur for å bidra til et godt arbeidsmiljø • kan anvende metoder eller verktøy for etisk refleksjon i samarbeid med kollegaer • kan kartlegge observasjoner, bruke IKT i dokumentasjon og rapportering i helse- og omsorgssektoren • kan anvende velferdsteknologi i utviklingsarbeid • kan anvende relasjonskompetanse i samarbeid med familie og nettverk <p>Generell kompetanse</p> <p>Studenten</p> <ul style="list-style-type: none"> • kan bygge relasjoner med kollegaer, og på tvers av avdelinger og etater i samarbeid om tjenestetilbud i helse- og omsorgssektoren • kan bidra til å utvikle arbeidsmetoder og tjenestetilbud på arbeidsplassen, gjennom kunnskapsdeling, veiledning og etisk refleksjon
<p>Sentrale temaer</p>	<p>4a. Samhandling og relasjonskompetanse</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kommunikasjon og samarbeid med mennesker med psykiske lidelser og/eller ruslidelser • Metoder og kommunikative ferdigheter • Alliansebygging og interaksjon • Relasjonskompetanse, håndtering av egne følelser og reaksjoner • Etablering, opprettholdelse, avslutning av en relasjon • Ethiske sider ved samhandling • Konfliktforebygging, konflikthåndtering

	<p>4b. Behandling og oppfølging</p> <ul style="list-style-type: none"> • Prinsipper, mål og metoder for kartlegging • Behandlingsmodeller og -metoder • Habilitering og rehabilitering • Individuell plan • Legemiddelassistert rehabilitering • Oppsøkende virksomhet/utekontaktarbeid • Ettervern og nettverksarbeid <p>4c. Miljøarbeid og Aktiv omsorg</p> <ul style="list-style-type: none"> • Fritidstiltak, fritidsassistanse • Boligsosialt arbeid, bistand og oppfølging i egen bolig • Aktivitet og trening • Læringsbaserte tiltak • Arbeidsrettede tiltak og aktiviteter • Daglige gjøremål/ aktiviteter (ADL) • Brukerorganisasjoner, likemannsarbeid og selvhjelpsgrupper <p>4 d. Yrkesutøvelse og arbeidsverktøy</p> <ul style="list-style-type: none"> • Yrkesrolle, identitet • Gruppeprosesser og arbeidskultur • Arbeidsmetoder og planleggingsverktøy i miljøarbeid • Metoder og verktøy for kvalitetsforbedring <p>4 e. Samhandling og koordinering av tjenestetilbudene</p> <ul style="list-style-type: none"> • Aktører i behandlingsforløpet • Organisering, rollefordeling og tverrfaglig samarbeid mellom aktører og tjenestenivåer/ samhandlingsmodeller • Organisasjon og ledelse • E-helse
Litteratur	-Hummelvoll, Jan Kåre Helt- ikke stykkevis og delt Gyldendal akademisk, 2010 - Skau Grete Marie. <i>Gode fagfolk vokser</i> , Cappelen akademisk, 2005 -Helse- og sosiallover www.lovdatab.no - Nasjonale planer fra departement og direktorat
Mappekrav	1. Samhandling og relasjonskompetanse (individuell oppgave) 2. Miljøarbeid (gruppeoppgave)

Vurdering	Hvert mappekrav vurderes med utgangspunkt i egne kriterier (vedlegg 2). Arbeidene vurderes med godkjent/ikke godkjent, og alle mappekrav må være godkjent før avsluttende vurdering som omfatter de fagspesifikke emnene.
-----------	---

6.1.5 Emne 5. Fordypning 00HH14E (14 fp)

Lærings- utbytte	<p>Kunnskaper</p> <p>Studenten</p> <ul style="list-style-type: none"> • har kunnskap om prosjekt som arbeidsmetode for å løse utfordringer i yrkesfeltet knyttet til psykisk helsearbeid og rusarbeid • har kunnskaper innenfor et selvvalgt fordypningstema innen fagfeltet knyttet til psykisk helsearbeid og rusarbeid • forstår sin faggruppes betydning i yrkesfeltet og kan drøfte sammenhengen mellom teori og praksis innen fagfeltet psykisk helsearbeid og rusarbeid • har innsikt i relevante lover, forskrifter og planverk som gjelder fagfeltet knyttet til psykisk helsearbeid og rusarbeid <p>Ferdigheter</p> <p>Studenten</p> <ul style="list-style-type: none"> • kan kartlegge en situasjon innenfor fagfeltet knyttet til psykisk helsearbeid og rusarbeid, identifisere en faglig problemstilling og behov for iverksetting av tiltak • kan finne informasjon og fagstoff som er relevant for fordypningsoppgavens problemstilling • kan anvende faglig kunnskap innen fagfeltet psykisk helsearbeid og rusarbeid på en teoretisk problemstilling <p>Generell kompetanse</p> <p>Studenten</p> <ul style="list-style-type: none"> • har utviklet en etisk grunnholdning i utøvelsen av arbeidet innen fagfeltet psykisk helsearbeid og rusarbeid • kan utføre arbeidet etter utvalgte målgrupper innen fagfeltet psykisk helsearbeid og rusarbeid • har forståelse for yrkesetiske prinsipper i sitt arbeid i innenfor fagfeltet psykisk helsearbeid og rusarbeid og etiske retningslinjer i forhold til skriftlige arbeider
Vurdering	Studentene skriver en fordypningsoppgave som utgjør avsluttende eksamen for studiet, se egne kriterier for oppgaveskriving og vurdering (vedlegg 3,

	Praksishåndbok)
Litteratur	Litteratur fra tidligere emner, samt selvvalgt litteratur

6.2 Praksis 00HH14P

Lærings- utbytte	<p>Kunnskaper</p> <ul style="list-style-type: none"> • Studenten har kunnskap om psykiske lidelser, rusrelaterte lidelser og ROP-lidelser, og om hvordan disse kan forebygges og behandles • Studenten har kunnskap om metoder og tiltak i miljøarbeid, behandling og oppfølging, og kjenner tilbudene i kommunal helse- og omsorgstjeneste og i spesialisthelsetjenesten. • Studenten har kunnskap om tverrfaglig samarbeid, kommunikasjon og brukermedvirkning <p>Ferdigheter</p> <ul style="list-style-type: none"> • Studenten arbeider helsefremmende og bidrar i samarbeid med pasientene/ brukerne, pårørende og andre fagpersoner til å forebygge problemutvikling, sykdom, og funksjonsnedsettelse • Studenten bidrar til å ivareta pasienter/brukere med psykiske lidelser og/eller rusrelaterte lidelser sitt behov for behandling, oppfølging og omsorg. Studenten deltar i kartlegging og vurdering innenfor sitt kompetanseområde • Studenten identifiserer behov, og tilrettelegger og iverksetter tiltak som skaper læring og mestring. Studenten deltar i tverrfaglig samarbeid og veileder pasient/bruker, pårørende og medarbeidere innen eget ansvars- og arbeidsområde <p>Generell kompetanse</p> <ul style="list-style-type: none"> • Studenten anvender sin kunnskap i samarbeidet med pasient/ bruker, pårørende og andre fagpersoner, reflekterer over egne holdninger, ivaretar brukermedvirkning og behovet for meningsfull aktivitet • Studenten har innsikt i og forståelse for hvordan det er å leve med psykisk og/eller rusrelatert lidelse • Studenten er bevisst på egen og andres kompetanse, ivaretar brukermedvirkning og kan drøfte og formidle kunnskap innenfor fagfeltet. Studenten deltar i faggrupper for å kvalitetssikre og videreutvikle praksis og forståelse for fagfeltet på egen arbeidsplass
---------------------	---

Arbeidskrav	<ul style="list-style-type: none"> Arbeidsplan skal settes opp sammen med praksisveileder med kopi til skolen (lærerveileder) innen andre praksisuke. Studenten skal skrive egen målsetting (individuelle mål) med utgangspunkt i studieplanens mål med kopi til skolen (lærerveileder) innen andre praksisuke. Studenten skal skrive refleksjonsnotater hver uke. Disse skal legges i studentens mappe og danne utgangspunkt for veiledningsamtaler. Studenten skal forberede halvtids og heltidsevaluering. Studenten skal skrive praksisrapport/prosjektrapport etter gitte retningslinjer (se vedlegg 3, Praksishåndbok)
Vurderingsform	<p>Studenten blir vurdert til bestått/ikke bestått praksis etter gitte kriterier (se vedlegg 7 Praksishåndbok) Ved vurdering av praksisrapport/prosjektrapport benyttes karaktersystemet ECTS (European Credit Transfer System) med karakterskalaen A, B, C, D, E, F, der A er beste karakter. Det kreves karakteren E eller bedre for å bestå.</p>

6.3 Oversikt emner og semestre

EMNER	TEMA	TIDSPUNKT
Emne 1 (00HH14A) Felles grunnlag for fagskoleutdanningene i helse- og oppvekstfagen	1a. Arbeidsformer og metoder i studiet 1b. Helse- og oppvekstfagene i samfunnet 1c. Etikk 1d. Kommunikasjon og samhandling 1e. Stats- og kommunalkunnskap, helse og sosialpolitikk 1f. Sosiologi og psykologi	1. semester 2 d/uke: 7 timer undervisning, 5 timer organisert veiledning
Emne 2 (00HH14B) Helsefremmende og forebyggende arbeid	2a. Generell kunnskap om psykisk helsearbeid og rusarbeid 2b. Helsefremmende og forebyggende arbeid 2c. Kommunikasjonsprosessen, relasjonskompetanse 2d. Etske og juridiske utfordringer	2.semester 2 d/uke: 7 timer undervisning, 7 timer organisert veiledning
Emne 3 (00HH14C) Fagspesifikk kunnskap om brukergruppene	3a. Psykiske lidelser og ruslidelser, - særtrekk og relaterte tilstander 3b. Barn, ungdom, forebygging, tidlig intervensjon 3c. Alderspsykiatri	2.-3. semester 2 d/uke: 7 timer undervisning, 7 timer organisert veiledning

EMNER	TEMA	TIDSPUNKT
Emne 4 (00HH14D) Behandlingstiltak, oppfølging og koordinering	4a. Samhandling og relasjonskompetanse 4b. Behandling og oppfølging 4c. Miljøarbeid og Aktiv omsorg 4d. Yrkesutøvelse og arbeidsverktøy 4e. Samhandling og koordinering av tjenestetilbudene	3. semester 2 d/uke: 7 timer undervisning, 7 timer organisert veiledning
Praksis/utviklingsarbeid på egen arbeidsplass	Knyttet til målene i de fagspesifikke emnene, og egne mål for praksis	3.- 4.semester 10 uker, 4d. uke (30 timer) + 1 studiedag (7 timer) pr. uke, knyttet til fordypningsarbeid/hovedprosjekt
Emne 5 (00HH14E) Fordypningsarbeid/hovedprosjekt	Fordypningsoppgave	4. semester - 11 uker: 1 dag pr uke - 8 uker: to dager pr.uke

6.4 Oversikt litteratur

Emne 1: Obligatorisk litteratur (Brukes også i seinere emner)

Forfatter	Tittel	Forlag og utg.år
Hilde Eide, Tom Eide	<i>Kommunikasjon i relasjoner - Samhandling, konfliktløsning, etikk</i> ISBN: 978-82-05-32689-7	Gyldendal Akademisk, 2007
Eide, T. og Aadland, E.	<i>Etikkhåndboka for kommunenes helse- og omsorgstjenester</i> ISBN: 978-82-446-2110-6	Kommuneforlaget, 2014
Grasaas, Sjursen og Stordalen	<i>Etikk og kommunikasjon</i> ISBN: 978-82-02-42128-1	Høyskoleforlaget, 2014
Helgesen, Leif A.	<i>Sosiologi og psykologi</i> ISBN: 978-82-7634-725-8	Høyskoleforlaget, 2010
Skau, Greta Marie	Gode fagfolk vokser ISBN 978-82-02-35014-7	Cappelen Akademisk, 2011
Relevante lover med forskrifter, Bestilles felles etter skolestart: - Spesialisthelsetjenesteloven/Helseforetaksloven - Folkehelseloven - Helse- og omsorgstjenesteloven - Helsepersonelloven/Pasient- og brukerrettighetsloven		MEDLEX Norsk Helseinformasjon, 2012

Emne 2, 3, 4: Obligatorisk litteratur

Forfatter	Tittel	Forlag og utg.år
Askheim, O.P., Starrin, B.	Empowerment i teori og praksis ISBN: 978-82-05-37822-3	Gyldendal norsk forlag, 2007
Evjen, Reidun m.fl	Dobbelt opp. Om psykiske lidelser og rusmisbruk ISBN 978-82-15-01739-6	Universitetsforlaget, 2012
Hummelvoll, Jan Kåre	Helt- ikke stykkevis og delt ISBN 9788205316294	Gyldendal akademisk, 2010
Langholm, Kari og Herheim, Åste	Psykisk helsearbeid - Teorier og arbeidsmåter ISBN 9788204096678	Damm, 2006

Snoek, J m.fl.	Psykiatri. Kunnskap, forståelse og utfordringer ISBN 9788279501312	Akribe forlag, 2008
Strand, Liv	Fra Kaos mot samling, mestring og helhet ISBN 978-82-05-19239-3	Gyldendal Norsk Forlag AS, 1990

Tillegglitteratur

Det er ikke obligatorisk å kjøpe tillegglitteratur. Oversikten er ment som tips til fagstoff som dere kan ha nytte av i arbeid med oppgaver og mappekrav.

Forfatter	Tittel	Forlag og utg.år
Askland og Sataøen	Utviklingspsykologiske perspektiver på barns oppvekst ISBN 9788205386877	Gyldendal akademisk 2009
Berentsen, V Drivdal	Demensboka – lærebok for pleie- og omsorgspersonell	(2008), Tønsberg, Forlaget Aldring og helse
Borg, Marit og Topor, A	Virksomme relasjoner ISBN 9788244612449	Kommuneforlaget, 2007
Bøhle, Solveig	Å ville døden sterkere enn livet. Om depresjon, selvmord og etterlattes situasjon ISBN 82-05-33726-8	Gyldendal akademiske, 2004
Dalland, O	Pedagogiske utfordringer for helse- og sosialarbeidere	(2009), Oslo: Gyldendal norsk forlag
Engedal, K.	Lærebok, alderspsykiatri i praksis ISBN: 978-82-8061-084-3	(2008), Tønsberg, Forlaget Aldring og helse
Fekjær, Hans Olav	<i>Rus</i> (2009) ISBN 97882053900683	Gyldendal akademisk, 2009
Granum, Vigdis	Praktisk pasientundervisning ISBN 9788245000702	Fagbokforlaget, 2003
Hansen, Frid A	Barn som lever med foreldres rusmisbruk ISBN 9788241703034	Ad Notam Gyldendal , 1994
Linde og Nordlund	Innføring i profesjonelt miljøarbeid	Universitetsforlaget, 2008

	ISBN 9788215009179	
Halvorsen, Terje	Miljøarbeid - teori og praksis ISBN 9788245004397	Fagbokforlaget, 2006
Haugsgjerd S. m.fl.	Perspektiver på psykiske lidelser, ISBN 9788205385191	Gyldendal akademisk, 2009
K. Lossius (Red.)	Håndbok i rusbehandling. ISBN/EAN 9788205423992	Gyldendal Norsk Forlag, 2012
Koren Solvang P. Slettebø. Å.	Rehabilitering; individuelle prosesser, fagutvikling og samordning av tjenester ISBN 9788205419414	Gyldendal Akademisk 2012
Misund, Britt Ingunn	Miljøarbeid i skolen ISBN 9788276346411	Høyskoleforlaget 2005
Pedersen Willy	Bittersøt- ungdom og rusmiddel ISBN 978-82-15-01057-1	Universitetsforlaget, 2006
Rokstad, A.M. Rokstad	Kommunikasjon på kollisjonskurs ISBN-13: 978-82-8061-049-2	Tønsberg, Forlaget Aldring og helse, 2008
Ruud. Anne Kirsti	«Hvorfor spurte ingen meg?» Kommunikasjon med barn og ungdom i utfordrende livssituasjoner ISBN 9788205391338	Gyldendal akademisk, 2011
Aalberg, Thore K.	Individuell veiledning ISBN: 9788276746761	Fagbokforlaget, 2002

6.5 Oversikt studiekrav

Emne	Mappekrav/ studiekrav	Maks ant. ord/ Ind./Gruppe	Vurdering
Emne 1	Etikk	1500/gruppe	Godkjent/ikke godkjent
	Psykologi og sosiologi	1500/ind.	Godkjent/ikke godkjent
	Kommunikasjon og samhandling	1500/gruppe	Godkjent/ikke godkjent
	Stats- og kommunalkunnskap	1000 /ind	Godkjent/ikke godkjent
	Presentasjonsmappe – 2 utvalgte mappekrav, påfølgende muntlig høring		Gradert karakter, ekstern sensor
Emne 2	Helsefremmende og forebyggende arbeid	1500 /gruppe	Godkjent/ikke godkjent
	Lovverket, rettssikkerhet og brukervedvirkning	1500 /ind	Godkjent/ikke godkjent
Emne 3	Psykiske lidelser og/eller ROP- lidelser	2000 /gruppe	Godkjent/ikke godkjent
	Barn og unge – forebygging og tidlig intervensjon	1500/ind	Godkjent/ikke godkjent
	Psykiske- og/eller rusrelaterte lidelser hos eldre	1500 /gruppe	Godkjent/ikke godkjent
Emne 4	Samhandling og relasjonskompetanse	1500 /ind	Godkjent/ikke godkjent
	Miljøarbeid	2000 /gruppe	Godkjent/ikke godkjent

Emne	Mappekrav/ studiekrav	Maks ant. ord/ Ind./Gruppe	Vurdering
Emne 2, 3 og 4	Presentasjonsmappe, 1 utvalgt og godkjent mappekrav fra hver av emnene 2, 3 og 4, påfølgende muntlig høring		Gradert karakter, ekstern sensor
Praksis	Praksisrapport eller Prosjektrapport (kan danne grunnlag for fordypningsoppgaven)	1000 ord/ind 2000 ord/ ind. el gruppe	Gradert karakter
Emne 5	Fordypningsoppgave med muntlig høring	4500 ord/ind	Gradert karakter, ekstern sensor

Vedlegg 1-1

Individuell arbeidsplan

En individuell arbeidsplan omfatter læringsarbeidet over en viss avgrenset periode. Den gir en oversikt over hvilke delmål det skal arbeides med i perioden, og hvordan det skal arbeides med målene for å nå dem – altså hvilke arbeidsformer som skal benyttes. Arbeidsplanen sier også noe om hvordan vurderingen skal foregå. Bruk av arbeidsplaner hjelper deg til å arbeide mer effektivt og systematisk, fordi du vet hva du skal lære og hvordan arbeide skal forløpe. Arbeidsplanen gjør det også lettere å ha oversikt over hva som er lært.

En arbeidsplan kan si noe om

- Hvilket tema som skal behandles
- Hvilke delmål i studieplanen som "styrer" denne perioden
- Hvilke læringsmål du lager for deg selv i denne perioden
- Hvilke arbeidsformer som skal benyttes
- Hvilke mappekav det skal arbeides med
- Hvordan det forventes at du medvirker i gjennomføringen av planen
- Hva slags vurdering skal nyttes i perioden for å sjekke ut grad av måloppnåelse og om arbeidet har gått som forutsatt

Vedlegg 1-2**Individuell arbeidsplan, skjema**

Studentens navn.....

Planperiode	
Studiekraft i studieplanen	
Sentrale temaer	
Egne læringsmål	
Arbeidsformer	
Mappekraft i perioden	
Vurdering	

Vedlegg 2

Vurderingskriterier

Kriterier for mappekrav

Innhold i besvarelsen

- Alle deler i mappekravet er besvart
- Refleksjonsnotat
- Logg ved gruppearbeider

Vurderingskriterier mappekrav

- Faglig kompetanse i forhold til aktuelle mål i studieplanen
- Viser helsearbeiderens funksjon
- Etske hensyn ivaretatt
- Prosess og valg og presentasjon av arbeidsmetoder
- Selvstendighet
- Oversiktighet og ryddighet, saklig framstilling
- Oppgavelikhet (Ikke påfallende likhet med andre besvarelser eller publisert materiale)
- Vurderes med *godkjent / ikke godkjent*

Vurdering av arbeidsmapper og presentasjonsmapper

Mappe	Kriterier for innhold i mappa	Kriterier for vurdering
Arbeidsmappe	<ul style="list-style-type: none">• Forside• Innholdsfortegnelse• Alle mappekrav, og ved gruppearbeider må navn på alle gruppedeltakere komme frem• refleksjonsnotat	<ul style="list-style-type: none">• Oversiktlig og ryddig• At alle obligatoriske mappekrav i emne er godkjent og ligger i mappa
Presentasjonsmappe	<ul style="list-style-type: none">• Forside• Innholdsfortegnelse• Et gitt utvalg godkjente og bearbejdede mappekrav, som velges ut i samråd med faglærer• Refleksjonsnotat	<ul style="list-style-type: none">• Danner grunnlag for avsluttende vurderinger etter emne 1 og 4, og vurderes med gradert karakter• For øvrig samme vurderingskriterier som for mappekrav

Vurdering av fordypningsoppgaven

- Faglig kompetanse i forhold til aktuelle mål i studieplanen
- Praksisrelatert og viser helsearbeiderens funksjon
- Etske hensyn ivaretatt
- Prosess og valg og presentasjon av arbeidsmetoder
- Selvstendighet
- Oversiktlig og ryddig, saklig framstilling
- Oppgavelikhet (Ikke påfallende likhet med andre besvarelser eller publisert materiale)
- Vurderes med gradert karakter